

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
«ՁԱՆԳԵԶՈՒՐ» ԿԵՆՍՈՆՈՐՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼԻՐ» ՊՈԱԿ-Ի 2024 ԹՎԱԿԱՆԻ
ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ

«Ձանգեզուր» Կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ը ՀՀ կառավարության 2013թ. դեկտեմբերի 19-ի թիվ 1465-Ն և 2016թ. սեպտեմբերի 8-ի թիվ 929-Ն որոշումների համաձայն իրականացրել է աշխատանքներ 79038,8հա բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում՝ որից

- «Շիկահող» մասնաճյուղ «Շիկահող» պետական արգելոց» տեղամաս-12137,075հա

- «Սոսու պուրակ» պետական արգելավայր» տեղամաս- 64.2հա

- «Խուստուլի» պետական արգելավայր» տեղամաս- 6946.74հա

- «Ձանգեզուր» մասնաճյուղ «Ձանգեզուր» պետական արգելավայր» տեղամաս-25711,5959հա

- «Սև Լիճ» պետական արգելավայր» տեղամաս- 240հա

- «Արևիք» մասնաճյուղ «Արևիք» ազգային պարկ» տեղամաս- 31211,19հա

- «Բողաքար» պետական արգելավայր» տեղամաս- 2728հա

1. Բնական էկոհամակարգերի, լանդշաֆտային և կենսաբանական բազմազանության, բնության ժառանգության գիտական ուսումնասիրության, հաշվառման, գույքագրման, մոնիթորինգի, բնության տարեգրության վարման միջոցառումների իրականացում

1.1 ՊՈԱԿ-ի տնօրինության տակ գտնվող բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում ընդհանուր միջոցառումների իրականացում (79038.8 հա):

- Աշխատանքներն իրականացվել են «Ձանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի 2024 թվականի աշխատանքային ծրագրի համաձայն:

- Տարվա ընթացքում բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում էկոպարեկային ծառայության աշխատակիցների հետ համտեղ արձանագրվել է իրավախախտման 3 դեպք՝

1. 01.02.2024 թվականին <<Շիկահող>> մասնաճյուղի <<Շիկահող>> ՊԱ տեղամասի 6-րդ պահանքաժնում արձանագրվել է ապօրինի ծառահատման 1 դեպք: Հատվել է 1 հատ բոխի տեսակի 56 տրամագծով մոտ 12 մ երկարությամբ ծառ: Սահմանված կարգով տրվել է համապատասխան ընթացք:

2. 01.04.2024 թվականին <<Շիկահող>> մասնաճյուղի <<Շիկահող>> ՊԱ տեղամասի 10-րդ պահանքաժնում արձանագրվել է ապօրինի ծառահատման 1 դեպք: Հատվել է 1 հատ կաղնի տեսակի 40 տրամագծով մոտ 6մ երկարությամբ ծառ: Սահմանված կարգով տրվել է համապատասխան ընթացք:

3. 22.08.2024 թվականին <<Արևիք>> մասնաճյուղի <<Արևիք>> ՊԱ տեղամասի 7-րդ պահանքաժնում արձանագրվել է ապօրինի ծառահատման 1 դեպք: Հատվել է 30

հատ կաղնի տեսակի տարբեր տրամագծով ծառեր:Սահմանված կարգով տրվել է համապատասխան ընթացք:

1.2 Հրդեհային անվտանգության միջոցառումների իրականացում: Հակահրդեհային ճանապարհների ընթացիկ նորոգում:

Տարվա ընթացքում ՇՄՆ նախարարի տեղակալի N/16.11/1475 հանձնարարականի հիման վրա հրդեհավտանգ ժամանակահատվածով պայմանավորված, հնարավոր հրդեհների առաջացումը կանխելու նպատակով ձեռնարկվել են գործուն միջոցներ և «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի գույքը բեվել է պատրաստի վիճակի:

Հիմք ընդունելով Շրջակա միջավայրի նախարարի 2024 թվականի օգոստոսի 27-ի 14940 հանձնարարականը, պետական ոչ առևտրային կազմակերպության պահպանվող անտառածածկ և բուսածածկ տարածքներում իրականացվել են գործուն միջոցառումներ հնարավոր հրդեհները կանխելու նպատակով:

- Տարվա ընթացքում <<Զանգեզուր>> կենսոլորտային համալիր ՊՈԱԿ-ի տարածքում հրդեհներ չեն արձանագրվել:

- Տարվա ընթացքում «<<Զանգեզուր>> կենսոլորտային համալիր ՊՈԱԿ-ի հարակից տարածքում արձանագրվել է հրդեհի 2 դեպք:

- 2024 թվականի սեպտեմբերի 03-ին Մեղրի-Երևան ավտոմայրուղու 32-րդ կմ-ի վրա, <<Արևիք>> մ/ճ-ի <<Արևիք>> ազգային պարկ տեղամասի 5-րդ պահաբաժնին հարակից ճանապարհին մոտ հրդեհ էր բռնկվել: <<Արևիք>> մ/ճ-ի տնօրենն և անտառագետը, ՀՓՋ-ի 1 մարտական հաշվարկի հետ համատեղ իրականացրել են հրդեհաշիջման աշխատանքներ: Հրդեհը մարվել է 14.55-ին: Այրվել է մոտ 600 քմ խոտածածկ տարածք: Նշված տարածքում ծառեր և թփեր չկան:

- 2024 թվականի սեպտեմբերի 6-ին ժամը 12:00-ի սահմաններում ԶԿՀ-ՊՈԱԿ-ի «Արևիք» մ/ճ-ի «Արևիք» ազգային պարկի հարակից Լիճքի համայնքային «Թաղամիր» արոտներում արձանագրվել է հրդեհ: Հրդեհաշիջման աշխատանքներին «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ից մասնակցել է 2 աշխատակից, էկոպարեկային ծառայության 5 աշխատակից, Տաշտուն գյուղից 2 քնակիչ, ինչպես նաև Մեղրիի ՀՔՓ-ի 1 մարտական հաշվարկ: Հրդեհաշիջման աշխատանքները սկսվել ենք 12:22-ին՝ ԶԿՀ-ի հակահրդեհային տեխնիկայի միջոցներով՝ ջրցան ուսապարկերով, ջրի ցողիչներով և հրշեջ մեքենայի օգնությամբ: Հրդեհը հնարավոր էր մարել ժամը 15:00-ի սահմաններում, իսկ ծխացող օջախները լիովին մեկուսացրինք ժամը 15:37-ի սահմաններում: Հրդեհվել է մոտ 5500 քմ խոտածածկ տարածք, թույլ շոգեխաշվել են եզակի թփեր և ծառեր:

1.3 Համագործակցություն տեղական և ինքնակառավարման մարմինների հետ՝ ներգրավելով նրանց ՊՈԱԿ-ի տնօրինության ԲՀՊ տարածքների միջոցառումների իրականացմանը:

2024 թվականի ընթացքում տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հարակից համայնքների ղեկավարների և ՊՆ ղեկավարության հետ անց են կացվել ըննարկում-գրույցներ՝ 195 անգամ:

1.4 ՊՈԱԿ-ի տնօրինության ԲՀՊ-ի տարածքներում հերթական վերատուգիչ ստուգումների անցկացում և արդյունքների ամփոփում (գարնանային – I եռամսյակ) (ստուգում):

Տարվա ընթացքում, հիմք ընդունելով Շրջակա միջավայրի նախարարի 2024 թվականի մարտի 06-ի հանձնարարականը, Շրջակա միջավայրի նախարարության էկոպարեկային ծառայության հետ համատեղ «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» պետական ոչ առևտրային կազմակերպության տարածքներում, իրականացվել է տեղագնություն:

1.5. Հարող բնակավայրերի բնակչության շրջաններում էկոլոգիական իրազեկություն, էկոդաստիարակություն:

Ընդհանուր միջոցառումների, պատշաճ հսկողության, սիստեմատիկ ստուգայցերի, շրջկալների և հարակից համայնքների ազգաբնակչության հետ իրականացված հանդիպումների շնորհիվ, ապահովում ենք բնության հատուկ պահպանվող տարածքների կենսաբազմազանության պահպանությունը և բնականոն կայուն զարգացումը:

1.6 Ծառատնկման աշխատանքների իրականացում

Ապրիլի 27-ին տեղի ունեցած համապետական ծառատունկին ՊՈԱԿ-ի աշխատակիցների մի մասը՝ էկոպարեկային ծառայության հետ համատեղ մասնակցել է Այունիքում իրականացված ծառատունկին:

Մայիսի 15-ին ՇՄՆ «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի կողմից «Արևիք» ազգային պարկի տարածքում Լիճքի ջրվեժների կասկադ տանող արահետի երկայնքով իրականացվել է 200 հատ ծառերի տնկում, որին ներգրավվել են Մեղրու թիվ 1 դպրոցի աշակերտները՝ տնօրեն Հովհաննես Մելիքսեթյանի գլխավորությամբ: Մինչ ծառատնկման աշխատանքների մեկնարկը, «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը և «Արևիք» մասնաճյուղի տնօրեն Արթուր Սամվելյանն էկոդաստիարակչական զրույց են ունեցել աշակերտների հետ, ներկայացրել ծառատունկերի կարևորությունն ու անհրաժեշտությունը, մարդու ներգործության արդյունքում բնության մեջ առաջացող խաթարումների հետևանքները հանրության կենսակերպի վրա, բնության մեջ հավասարակշռության պահպանությունը և մարդ- բնություն կապի ամրապնդումը: Գիտության և զբոսաշրջության բաժնի պետ- կենսաբազմազանության մոնիթորինգի մասնագետ Հարութ Աղաթեյանի կողմից նախապես ներկայացվել է ծառերի տնկման ձևը և հետագա խնամքը: Ծառատունկի ընթացքում տնկվել են նաև «My forest Armenia» կազմակերպության կողմից տրամադրված տնկիները:

- «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի 2024 թվականի հոկտեմբերի 10-ի N77-Ա հրամանի համաձայն <<Արևիք>> մասնաճյուղի համայնքամերձ բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում կատարվել է թափուկ վառելափայտի ծավալների ճշտում: Հաշվարկվել է 125 խմ թափուկ վառելաձայտ:

- «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի 2024 թվականի նոյեմբերի 15-ի N83-Լ հրամանի համաձայն հաշվարկված 125 խմ թափուկ

վառելաձայտը և 2023 թվականի 37 խմ թափուկ վառելափայտի մնացորդը սահմանված կարգով համապատասխան անտառատնային տոմսերի հիման վրա թույլատրվել է Մեղրի համայնքի Ալվանք, Կարճևան, Լեհվագ, Տաշտուն, Լիճք, Վարդանիձոր, Ծվանիձոր, Վահրավար, Գուղեմնիս, Կուրիս և Նոնաձոր բնակավայրերում բնակվող ընտանիքներին մթերել ոչ արտադրական նպատակներով մինչև 8 խմ անվճար թափուկ վառելափայտ: Ուստի պահանջարկ չլինելու պատճառով այն չի մթերվել:

• «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի 2024 թվականի հոկտեմբերի 31-ի N91-Լ հրամանի համաձայն իրականացվել է «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի հիմնական միջոցների, ապրանքանյութական արժեքների, ակտիվների և պարտավորությունների գույքագրում: Գույքագրման ցուցակների մեկ օրինակը սահմանված կարգով ներկայացվել է շրջակա միջավայրի նախարարության ֆինանսատնտեսական վարչություն:

2. Գիտական և Էկոտուրիզմի զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ

2.1 Գիտահետազոտական միջոցառումների իրականացում

ա) կենսաբազմազանության մոնիտորինգի միջոցառումների իրականացման համար նախադրյալների ապահովում,

բ) ողնաշարավոր կենդանիների որոշ խմբերի հաշվառմանն ուղղված աշխատանքներ, ուսումնասիրություններ և ներկա վիճակի վերլուծության՝ (մուֆլոն, վայրի խոզ, եվրոպական այծյամ, բեզոարյան այծ, գորշ արջ, շնագայլ, գայլ, առաջավորսիական ընձառյուծ), ներառյալ բուսական տեսակների հաշվառմանն ուղղված աշխատանքներ,

գ) ԲՀՊ տարածքներում հանդիպող, բնադրվող չվող և նստակյաց թռչնատեսակների ուսումնասիրություններ:

2024 թվականի ընթացքում իրականացվել են գիտահետազոտական աշխատանքներ, մասնավորապես՝ ամենամյա ստուգայցեր և մշտադիտարկման աշխատանքներ ՊՈԱԿ-ի մասնաճյուղերում՝ խոշոր կաթնասունների և տարածքում հանդիպող, բնադրվող, չվող, նստակյաց թռչնատեսակների շրջանում տարբեր կլիմայական գոտիներում սեզոնային առանձնահատկություններից և ազդեցություններից տեղի ունեցող փոփոխություններն ուսումնասիրելու նպատակով: Տեսակների ապրելավայրերի, անտառմիջյան և լեռնային անցումային արահետների, փորվածքների, կղկղանքի, թողած հետքերի և ոտնահետքերի ուսումնասիրություններ՝ տեսակների մոտ ներկա վիճակի գնահատման, արտաքին, ներքին պարագիտների և հիվանդությունների առկայությունն ուսումնասիրելու նպատակով:

2024 թվականի սկզբին իրականացված ուսումնասիրությունների ընթացքում «Շիկահող» պետական արգելոցի տարածքում արձանագրվել է ժապավենաձև որդերի ներկայացուցիչ՝ եզան երիզորդով վարակված եվրոպական այծյամի թողած հետքեր և կղկղանք: Այծյամի անկման դեպքեր չեն արձանագրվել:

Տարվա սկզբին պարագիտների ազդեցությունից արտաքին մաշկային խնդիրներ են նկատվել տարածքում հանդիպած շնագայլերից մեծ մասի մոտ,ինչը կարող է գիշատիչների մոտ վարակման առիթ դառնալ: Նախատեսվում է առաջիկա ամիսներին շարունակել ուսումնասիրությունները՝ հասկանալու համար հիվանդության տարածվածությունն ու զարգացող խնդիրները:

Իրականացվել են «Ձանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի մասնաճյուղերում հանդիպող, բնադրվող, չվող թռչնատեսակների գարնանային և աշնանային չուխ ուսումնասիրություններ, որոնց ընթացքում անվանատիպ արձանագրվել են չվող տեսակների գարնանային վերադարձն ու աշնանային չուն:

Կատարված ուսումնասիրությունների ընթացքում «Արևիք» ազգային պարկի տարածքում արձանագրվել է Սև անգղ թռչնատեսակի զույգ, որը ՀՀ Կարմիր գրքում գրանցված է, որպես վտանգված տեսակ: Վերջին տասնամյակում իրականացված ուսումնասիրությունների արդյունքում տեսակը երբևէ չէր արձանագրվել: Նախատեսվում է բնադրման շրջանում մասնաճյուղի տարածքում իրականացնել Սև անգղի ուսումնասիրություն՝ տեսակի վերաբերյալ նոր քանակային և տեսակային տվյալներ ձեռք բերելու նպատակով:

Տարվա ընթացքում իրականացվել են «Շիկահող» արգելոցի և «Ձանգեզուր» արգելավայրի տարածքներում ֆոտոխցիկ սարքավորումների տեղադրում, այնուհետև յուրաքանչյուր եռամսյակ իրականացվել են հիշողության քարտերի ստուգում և տեղադրում: Ֆոտոխցիկների միջոցով արձանագրվել են կաթնասունների հետևյալ տեսակները՝ Գորշ արջ, Վայրի խոզ, Եղեգնակատու, Անտառային կատու, Փորսուղ, Քարակզաքիս, Եվրոպական այծյամ, Սովորական շնագայլ, Բեզարյան այծ, Սովորական աղվես, աքիս, Դաշտամուկ, Անտառային քնամուկ: Արձանագրվել են նաև թռչնատեսակներ՝ Ամուրիկ, Սովորական քարաթռչնակ, Սև կեռնեխ, Երզող կեռնեխ, Սևուկ կարմրատուտ, Լեռնային ծիաթռչնակ, Եղնջաթռչնակ և Եղջերավոր արտոյտ:

Մոնիթորինգի իրականացման հիմք են հանդիսացել նաև ՊՈԱԿ-ի ԲՀՊՏ-ներում տեղադրված առցանց տեսահսկման համակարգերի կողմից արձանագրված կենդանատեսակները:

Մշտադիտարկման աշխատանքների ընթացքում 2 անգամ արձանագրվել են Հայկական մուֆլոնների խմբեր:

Շրջակա միջավայրի նախարարության հետ համագործակցության շրջանակներում, «Ձանգեզուր» կենսոլորտային համալիր ՊՈԱԿ-ի հետ համատեղ ԲՀՊՏ-ներում 2024 թվականի ընթացքում իրականացվել են գիտահետազոտական աշխատանքներ, այդ թվում՝

ԲՀՀ ներկայացուցիչների հետ համատեղ, Ընձառյուծի պահպանության ծրագրի շրջանակում, իրականացվել են մշտադիտարկման աշխատանքներ: Ֆոտոռոնիչ սարքերի կողմից պարբերաբար արձանագրվել է Ընձառյուծ: Գարնանն առաջին անգամ արձանագրվել է էգ առանձնյակ, որը վերջին տարիների ընթացքում միակն է Հայաստանում: Էգ առանձնյակը պարբերաբար գրանցվում է ՊՈԱԿ-ի ԲՀՊՏ-ում:

ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի և Չեխիայի միջատաբանական ընկերության կողմից 2024 թվականի ընթացքում մոտ 6 անգամ իրականացվել են միջատների ուսումնասիրություններ և մոնիթորինգ:

ԳԱԱ Թախտաջանի անվան բուսաբանության փնստիտուտի գիտաշխատողների կողմից «Շիկահող» պետական արգելոցում, «Արևիք» ազգային պարկում և «Սոսու պուրակ» արգելավայրում իրականացվել են բուսական աշխարհի ուսումնասիրություններ:

ՀՀ ԳԱԱ կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի կողմից «Հայաստանի թռչնաֆաունայի բարկոդավորում» ծրագրի շրջանակում իրականացվել են ուսումնասիրություններ:

«Բրդկինքս Հայաստան» ՀԿ-ի կողմից իրականացվել է թռչունների մոնիթորինգ:

«Հ շրջակա միջավայրի նախարարության և Կովկասի բնության հիմնադրամի նախաձեռնությամբ իրականացվող «Կենսաբազմազանության առաջնահերթ ցուցիչ տեսակների մոնիթորինգի պլան Հայաստանի համար 2023-2032թթ» նախագծի շրջանակում ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի Ա.Լ. Թախտաջյանի անվան բուսաբանության ինստիտուտի, Կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի և «Կաթնասունաբանների հայկական ասոցացիա» ՀԿ-ի կողմից պարբերաբար իրականացվել են բուսական աշխարհի, կրծողների և միջատների մոնիթորինգ:

ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանական գիտությունների ակադեմիայի ուսանողների համար «Չանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի «Արևիք» ազգային պարկի տարածքում ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանության գիտությունների ինստիտուտի և Շվեյցարիայի Զուռասիկա թանգարանի համագործակցության շրջանակներում, կազմակերպվել է միջազգային հնէաբանական դաշտային դպրոց:

Իրականացվել է գիտարշավ՝ ԳԱԱ Թախտաջյանի անվան բուսաբանության ինստիտուտի գիտաշխատողների կողմից: Հետազոտություններն իրականացվել են երկու ուղղությամբ՝ քարաքոսաբանական և անտառագիտական: Քարաքոսաբանական հետազոտությունների շրջանակում՝ ուսումնասիրվել են «Շիկահող» պետական արգելոցի, «Խուստուփ» պետական արգելավայրի և «Արևիք» ազգային պարկի տարածքներում հանդիպող քարաքոսերի հիմնական տեսակները: Անտառագիտական ուսումնասիրություններ են իրականացվել «Շիկահող» պետական արգելոցի Կենու և հաճարենու պուրակներում, կատարվել է նմուշառում՝ տեսակների դինամիկայի դիտարկման նպատակով:

Ըստ նախնական պայմանավորվածության՝ վերոնշյալ կառույցներն ու կազմակերպությունները՝ իրականացված գիտական ուսումնասիրությունների արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունները սահմանված կարգով կտրամադրեն նախարարությանը:

2.2 Էկոտուրիզմի զարգացմանն ուղղված միջոցառումներ՝

ՊՈԱԿ-ի ԲՀՊ տարածքներում առկա երթուղիներով կազմակերպված գիտաճանաչողական արշավներ, զբոսաշրջային ծառայությունների մատուցում

Տարվա ընթացքում, Էկոլոգիական իրազեկվածության բարձրացման նպատակով, իրականացվել է 2 գիտաճանաչողական արշավ:

Ջրոսաշրջություն

Տարվա ընթացքում ՊՈԱԿ-ի զբոսաշրջային ծառայություններից օգտվել է 488 անձ, ստացված եկամուտը կազմել է 1710 000 ՀՀ դրամ: «Արևիք» ազգային պարկի տարածքով անցնող Տրանսկովկասյան արահետի զբոսաշրջիկների թիվը կազմել է 17 անձ:

Կազմակերպության ենթակայության տակ գտնվող «Խուստուփ» արգելավայրի հարակից տարածքում աշխարհահռչակ դաշնակահմար Տիգրան Համասյանի համերգի նախօրյակին ՇՄՆ «Չանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի կողմից կազմակերպվել էր աննախադեպ վրանային ճամբար, առանձնացված ժամանցային մի շարք գոտիներով: Հյուրերի համար ՊՈԱԿ-ի կողմից կազմակերպվել էր Խուստուփյան անուշաբույր թեյերի հյուրասիրություն, տեղակայվել էր գրադարան, ցուցադրվել է «Գարեգին Նժդեհ» ֆիլմը, ինչպես նաև ստեղծվել էր լուսանկարչական անկյուն՝ «I love Khustup» գրվածքով, ինչպես նաև տեղակայվել էր՝ Arloopa հավելվածի միջոցով Ընձառյուծի հետ լուսանկարվելու համար նախատեսված հարթակ: ՊՈԱԿ-ի կողմից

ամենագնաց մեքենաներով նաև իրականացվել է այցելուների տեղափոխում Կապան համայնքից մինչև վրանային ճամբար և հակառակը:

ՊՈԱԿ-ի «Արևիք» ազգային պարկի զբոսաշրջային հիմնական ուղղություն հանդիսացող՝ Լիճքի ջրվեժներ տանող արահետի վիճակի ուսումնասիրման և գնահատման նպատակով իրականացվել է շրջայց՝ արահետների կահավորման և ցուցանակների տեղադրման նպատակով:

ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության կողմից կազմակերպվել է «Էկոզբոսաշրջության կազմակերպումը բնության հատուկ պահպանվող տարածքներում» խորագրով հանդիպում-քննարկում ոլորտի ներկայացուցիչների հետ, որին մասնակցել է նաև «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը: Գործընկերներին ներկայացվել է ՊՈԱԿ-ի զբոսաշրջային ներուժը, առկա մարտահրավերները, ինչպես նաև համագործակցության պատրաստակամությունը:

«Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի և «Արահետներ փոփոխության համար» ՀԿ-ի համագործակցության շրջանակում իրականացվել է համատեղ շրջայց՝ ԶԿՀ «Արևիք» ազգային պարկի զբոսաշրջային հիմնական ուղղություններ հանդիսացող՝ Սրտերի ջրվեժ և Լիճքի ջրվեժներ տանող արահետների կահավորման համար անհրաժեշտ գործողությունների մշակման նպատակով:

ԾՆՆ «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի և «Արահետներ փոփոխության համար» ՀԿ-ի համագործակցության շրջանակում, Կովկասի բնության հիմնադրամի և «Տրանսկովկասյան արահետ» ՀԿ-ի համաֆինանսավորմամբ, ՊՈԱԿ-ին նվիրաբերվել է արահետաշինական գույք՝ ԶԿՀ կողմից կառավարվող հատուկ պահպանվող տարածքների զբոսաշրջային առկա արահետների սպասարկման, ինչպես նաև նոր արահետների ստեղծման աշխատանքների իրականացման նպատակով:

«Հայկական լեռնագնացության և լեռնադահուկային ազգային դպրոց»-ի հիմնադրման կապակցությամբ լեռնագնացային, բարդ-տեխնիկական հազեցվածությամբ ուղիների ստեղծման մեկնարկը տրվել է Հայաստանի հարավից: Սյունիքի մարզի ԶԿՀ «Խուստուփ» պետական արգելավայրի Խուստուփ լեռան հյուսիս-արևելյան պատի վրա ընթանում են ուղու հիմնադրման աշխատանքներ: Աշխատանքներն իրականացվում են ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության, Հայաստանի ժայռամազլցման և ուղիների հանձնաժողովի թույլտվությամբ և «Ջանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի աջակցությամբ:

Տեղի է ունեցել հանդիպում «Զբոսավարներ հարավից» ՀԿ-ի տնօրենի հետ՝ համագործակցության շրջանակում իրականացված աշխատանքների արդյունքների և հետագայում իրականացվելիք աշխատանքների քննարկման նպատակով:

2.3 ՊՈԱԿ-ի կողմից իրականացվող էկոլոգիական միջոցառումներ՝ հանրության իրազեկվածության և էկոլոգիական գիտակցության բարձրացման նպատակով.

Պատանիների էկոլոգիական իրազեկվածության բարձրացման նպատակով 2024 թվականի ընթացքում կազմակերպվել են 23 էկոլոգիական դասընթացներ՝ Սյունիքի մարզի մի շարք կրթական հաստատություններում, մեծամասամբ մարզի սահմանամերձ համայնքների դպրոցներում: Ծրագրային ցուցանիշի փաստացի կատարողականի շեղման պատճառը պահանջարկն էր դպրոցների կողմից և դասընթացների անցկացման համար հնարավոր էր ընտրել մեծ լսարան, որտեղ ավելի մեծ թվով աշակերտների ընդգրկման հնարավորություն կար:

Դասընթացներն իրականացվում էին տարբեր տարիքային խմբերի աշակերտների և ուսանողների համար՝ կրթական ծրագրին համապատասխան թեմաներով: Անց են կացվել «Կենսաբազմազանության պահպանություն», «Մարդը բնության մի մասնիկն է», «Բնության հատուկ պահպանվող տարածքներ. ԶԿ տարածքները և կենսաբազմազանությունը», «Բնապահպանական աղետ. շրջակա միջավայրի աղտոտվածություն», «ՀՀ Կարմիր գիրք», «Սյունիքի ԲՀՊՏ-ների զբոսաշրջային ներուժը» թեմաներով դասընթացներ, իսկ վերջում ցուցադրվել են ԶԿ ԲՀՊ տարածքներում արված տեսանյութերը: Շեշտադրվել են շրջակա միջավայրի մաքրության պահպանության, ծառատունկերի իրականացման և հրդեհներից խուսափելու կարևորությունը, ինչպես նաև առօրյա կյանքում պլաստիկի օգտագործման նվազեցման հնարավոր տարբերակները: Միջոցառումների մասնակիցների ընդհանուր թիվը՝ 973:

Համագործակցություն, հանդիպումներ, սեմինարներ

«Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը հյուրընկալել է «Բնապահպանական ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» ՊՀ-ի տնօրենի Ժ/պ Արմեն Եսոյանին ու ներկայացուցիչներին և ՇՄՆ «Հայաստան» ՊՈԱԿ-ի «Կապանի անտառտնտեսություն» մասնաճյուղի տնօրեն Սասուն Մանուկյանին: Հանդիպման նպատակն էր Համաշխարհային բանկի հետ իրականացվելիք «Հայաստանի դիմակայուն լանդշաֆտներ» (RESILAND Հայաստան) ծրագրի շրջանակներում Կապան խոշորացված համայնքում ռեկուլտիվացիայի և անտառվերականգնման ենթակա տարածքների ներկայացումը, ինչպես նաև էկոզբոսաշրջության կայուն զարգացման ու խթանման գործիքակազմի քննարկումը: Ներկայացվել են ռեկուլտիվացիայի և անտառվերականգնման ենթակա տարածքների նախնական քարտեզը, ծրագրի իրականացման հեռանկարներն ու ակնկալվող արդյունքները: Քննարկվել է նաև հատուկ պահպանվող տարածքներում էկոզբոսաշրջության խթանման կարևորությունը: Հանդիպման ընթացքում ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանի կողմից ներկայացվել են «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի զբոսաշրջային ներուժն, այդ թվում՝ առկա ենթակառուցվածքները, ինչպես նաև ոլորտում առկա մարտահրավերները, վերագինման և արդիականացման անհրաժեշտությունը: Շեշտադրվել է հատուկ պահպանվող տարածքների կառավարման արդյունավետության բարձրացման գործում հարակից համայնքների հետ կապի ամրապնդումն ու բնապահպանական ծրագրերին բնակչության ներգրավման կարևորությունը:

ՇՄՆ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի «Արևիք» և «Շիկահող» մասնաճյուղերում՝ «Հիդրոօդերևութաբանության և մոնիթորինգի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի ներկայացուցիչների կողմից իրականացվել են մթերված և իրացված թափուկ վառելափայտի, անտառխախտման արձանագրությունների և պահպանության վիճակի մասնակի դիտարկում - ուսումնասիրություններ, ինչպես նաև կենսաբազմազանության ցուցիչ տեսակների մոնիթորինգ:

«Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանն ու գիտության և զբոսաշրջության բաժնի պետ - կենսաբազմազանության մոնիթորինգի մասնագետ Հարութ Աղաթեյանը մասնակցել են Վորլդ Վիժն Հայաստանի՝ «Երիտասարդները գործելիս. Հայաստանում երիտասարդների գորեղացման և առաջնորդության խթանման» ծրագրի շրջանակում կայացած երիտասարդական ֆորումի՝ «Երիտասարդության դերը այսօրվա մարտահրավերների հաղթահարման

գործում» խորագիրը կրող պանելային քննարկմանը, որպես «Երիտասարդությունն ընդդեմ աղտոտման» թեմայի խոսնակներ:

ՀՀ կառավարության՝ ԵՄ աջակցությամբ իրականացվող «Վերականգնում, դիմակայություն և բարեփոխում, Արևելյան գործընկերության առաջնահերթությունները 2020 թվականից հետո» ծրագրի «Լրացուցիչ Բ» նախաձեռնության շրջանակում ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը հյուրընկալել է «ԷՅ ԹԻ ԷՄ ԷՍ Սոլյուշնս» ՍՊԸ տնօրեն Արտակ Տեր-Թորոսյանին և «Էկոլայն Ինթերնեյշնլ» անկախ միջազգային կազմակերպության կենսաբազմազանության և կլիմայի փոփոխության ոլորտի մասնագետ Անդրեյ Արտովին՝ ծրագրով նախատեսված «Արևիք» ազգային պարկի հարակից գոտում Լիճքի ջրամբարի կառուցման ծրագրի քննարկման նպատակով:

«Շիկահող» պետական արգելոցի և «Չանգեզուր», «Խուասուփ», «Սոսու պուրակ», «Սև լիճ» պետական արգելավայրերի կառավարման պլանի մշակման գործընթացը փոյ առ փոյ մոտենում է իր տրամաբանական ավարտին: Ծրագրի իրականացման շրջանակում տեղի է ունեցել հերթական հանդիպում-քննարկումը՝ «Չանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրենի և աշխատակիցների հետ: Քննարկվել են ամփոփիչ թեմաներ, մասնավորապես՝ գործողությունների պլանը, որը պետք է հանդիսանա 2024-2029 թթ- ի ընթացքում կառավարման պլանով սահմանված ռազմավարական նպատակներին ու խնդիրներին հասնելու ճանապարհը:

ՇՄՆ «Չանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը հյուրընկալել էր Կովկասի բնության հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Էլիզաբեթ Մեսսուդին և հայաստանյան ներկայացուցչության տնօրեն Արման Վերմիշյանին: Աշխատանքային երկօրյա ճանաչողական այցի շրջանակում ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանի ուղեկցությամբ ԿԲՀ գործադիր տնօրեն Էլիզաբեթ Մեսսուդը և հայաստանյան ներկայացուցչության տնօրեն Արման Վերմիշյանն այցելեցին կազմակերպության կառավարման ներքո գտնվող «Արևիք» ազգային պարկ, «Շիկահող» պետական արգելոց և «Սոսու պուրակ» արգելավայր, տեղում ծանոթացել յուրաքանչյուր պահպանվող տարածքի առանձնահատկություններին, մարտահրավերներին և զբոսաշրջային ներուժին: Արման Մկրտչյանի կողմից ներկայացվել է նաև վերջերս ազգային պարկի տարածքում արձանագրված էգ Ընձառյուծը, որի հայտնաբերումը տարածաշրջանում կարող է ունենալ զգալի դրական ազդեցություն՝ պոպուլյացիայի ավելացման գործում: Շրջայն ավարտվել է կազմակերպության գրասենյակում աշխատակիցների հետ հանդիպումով, որի ընթացքում ներկայացվել են արձանագրված արդյունքները, քննարկվել են աշխատանքի արդյունավետության բարձրացման հնարավորությունները, զբոսաշրջության խթանման հեռանկարները և այլն:

ՇՄՆ «Չանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը հյուրընկալել է Կենդանաբանության և հիդրոէկոլոգիայի գիտական կենտրոնի տնօրեն Սարգիս Աղայանին՝ մինչ օրս իրականացված աշխատանքների արդյունքների, համագործակցության արդյունավետության բարձրացմանն ուղղվող գործողությունների քննարկման նպատակով: Շեշտադրվել է հետազայում կազմակերպությունների միջև համագործակցության հուշագրի կնքման անհրաժեշտությունը:

Կովկասի բնության հիմնադրամի և ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության նախաձեռնությամբ տեղի ունեցավ «Ռենջեր 2024» միջոցառումը, որի շրջանակում ՇՄՆ «Չանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի ներկայացուցիչ՝ զբոսաշրջության ավագ մասնագետ և հանրության հետ կապերի պատասխանատու՝ Մարիա Պետրոսյանը զբաղեցրել է 2-րդ հորիզոնականը:

ՇՄՆ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը հյուրընկալել է Գերմանիայի Վերականգնման վարկերի բանկի (KfW) ծրագրերի պորտֆելի ավագ կառավարիչ Ֆրանկ Մյորշլին և վերջինիս գլխավորած պատվիրակությանը և «ՊՏԱԾ-Հայաստան» ծրագրի ղեկավար Միշել Բլիմսրիդերին՝ մինչ օրս «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ում իրականացված ծրագրերին և ընթացիկ աշխատանքներին ծանոթանալու նպատակով: Աշխատանքային այցի շրջանակում Արման Մկրտչյանի ուղեկցությամբ Միշել Բլիմսրիդերը, Ֆրանկ Մյորշլը և պատվիրակության անդամները շրջել են «Շիկահող» պետական արգելոցում, դիտարկել ծրագրով տեղադրված սահմանափակումները: Հաջորդիվ, ՊՏԱԾ- Հայաստան ծրագրի և Վերականգնման վարկերի բանկի (KfW) ներկայացուցիչներն այցելել են Կապան քաղաքում գտնվող՝ ծրագրի միջոցներով ձեռք բերված ՊՈԱԿ-ի նոր վարչական շենքում՝ ծանոթանալու ծրագրի շրջանակում իրականացվող վերանորոգման աշխատանքներին: ՊՈԱԿ-ի գրասենյակում տեղի ունեցավ ամփոփիչ հանդիպում, որտեղ քննարկվել են համագործակցության շրջանակում ՊՈԱԿ-ի գործունեության արդյունավետության բարձրացման համար անհրաժեշտ նյութատեխնիկական գույքի ձեռքբերումը, աշխատակազմի վերապատրաստման գործընթացի մեկնարկումը և հետագա իրականացվելիք ծրագրերը:

ՇՄՆ «Զանգեզուր կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը մասնակցել է ՇՄՆ էկոպարեկային ծառայության պետ Վլադիմիր Կիրակոսյանի ղեկավարած աշխատանքային խմբի՝ Սյունիքի մարզ կատարած այցի շրջանակում՝ սահմանամերձ Ներքին Հանդ բնակավայրում տեղի ունեցած հանդիպմանը:

«Զանգեզուր կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը «Շիկահող» մասնաճյուղի վարչական շենքում հյուրընկալել է ՇՄՆ էկոպարեկային ծառայության պետի առաջին տեղակալ Վարդան Սարգսյանի գլխավորած ներկայացուցչությանը: ՇՄՆ էկոպարեկային ծառայության Սյունիքի մարզային կառույցների կարիքների և առկա խնդիրների վերհանման նպատակով անց է կացվել խորհրդակցություն:

Քաղաքականության հետազոտական կենտրոնի կողմից՝ Լիտվայի դեսպանատան աջակցությամբ, կազմակերպվել էր «Հասարակական դիմակայության զարգացում. ներառական կառավարում և ռազմավարական հաղորդակցություն» թեմայով եռօրյա դասընթաց, որին ՀՀ շրջակա միջավայրի նախարարության «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ից մասնակցել է զբոսաշրջության ավագ մասնագետ-հանրության հետ կապերի պատասխանատու՝ Մարիա Պետրոսյանը: Դասընթացին մասնակցել են ՀՀ Սյունիքի մարզպետի աշխատակազմի ներկայացուցիչներ, ՀՀ ներքին գործերի նախարարության մարզային կառույցների քաղճառայողներ և Սյունիքի խոշորացված համայնքների համայնքապետարանների ներկայացուցիչներ: Դասընթացի ընթացքում հանդես է եկել նաև Հայաստանում ԵՄ դիտորդական առաքելության ղեկավարի տեղակալ Մարեկ Կուբերսկին:

«Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի «Արևիք» մասնաճյուղում տեղի է ունեցել հանդիպում «Ճանապարհային ղեկարտամենտ» հիմնադրամի և Կայունացման և զարգացման եվրասիական հիմնադրամի ներկայացուցիչների հետ՝ հյուսիս- հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագրի Տրանշ 4-ի՝ ազդեցության գոտում գտնվող ՊՈԱԿ-ի «Արևիք» ազգային պարկի վրա հնարավոր ազդեցության և դրա մեղմացման միջոցառումների քննարկման նպատակով:

ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների ակադեմիայի ուսանողների համար «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի «Արևիք» ազգային պարկի

տարածքում՝ ՀՀ ԳԱԱ Երկրաբանության գիտությունների ինստիտուտի և Շվեյցարիայի Ջուռասիկա թանգարանի համագործակցության շրջանակներում, կազմակերպվել է միջազգային հնէաբանական դաշտային դպրոց: Միջոցառման նպատակն է երկրաբանական կտրվածքների ուսումնասիրության, նկարագրության նստվածքագիտական մեթոդների և հնէաբանական որոշումների կայացման ուսուցումը: Ծրագրի ավարտից հետո ՊՈԱԿ-ին ներկայացվել է զեկույց՝ կատարված հետազոտությունների արդյունքների վերաբերյալ:

ՊՈԱԿ-ի գիտության և զբոսաշրջության բաժնի զբոսաշրջության ավագ մասնագետ-հանրության հետ կապերի պատասխանատու Մարիա Պետրոսյանը, մասնակցել է Կովկասի բնության հիմնադրամի կողմից կազմակերպված՝ մասնագիտական կարողությունների զարգացման հանդիպում-սեմինարին, որը իրականացվել է Արփա պահպանվող լանդշաֆտի այցելուների կենտրոնում:

ՊՈԱԿ-ի տնօրեն Արման Մկրտչյանը մասնակցել է Բնապահպանական ծրագրերի իրականացման գրասենյակի կողմից իրականացվող «Հայաստանի դիմակայուն լանդշաֆտներ» դրամաշնորհային ծրագրի մեկնարկային աշխատաժողովին:

Տնօրեն Արման Մկրտչյանը մասնակցել է ՇՄՆ Էկոպարեկային ծառայության ներկայացման միջոցառմանը, որի համալրման գործընթացը մեկնարկել է Սյունիքի մարզից:

Հանրության առցանց իրազեկում

Կազմակերպության ԲՀՊՏ-ների զբոսաշրջային գրախոսությունների ճանաչելիության բարձրացման նպատակով «Նոր Հայաստան» հեռուստաալիքի «Ֆեյս քընթրոլ» հեռուստահաղորդման շրջանակում նկարահանումներ են իրականացվել ՊՈԱԿ-ի «Խուստուփ» արգելավայրում և «Շիկահող» պետական արգելոցում:

Հանրության իրազեկման նպատակով ՊՈԱԿ-ի ֆեյսբուքյան պաշտոնական էջում տեղադրվել են տեղեկատվական նյութեր ՊՈԱԿ-ի ԲՀՊՏ-ների, կենսաբազմազանության, էկոհամակարգերի առանձին բաղադրիչների վերաբերյալ, տեղադրվել են ԲՀՊ տարածքներում արված լուսանկարներ և տեսանյութեր, ինչպես նաև իրականացված աշխատանքների վերաբերյալ տեղեկատվություն: Ինն ամիսների ընթացքում նշվող բնապահպանական տոների կապակցությամբ ֆեյսբուքյան էջում արվել են հրապարակումներ:

Հայ բլոգեր, հոդվածագիր Լիլիթ Խաչատուրյանի lil.am կայքի շրջանակում իրականացվող Հայաստանի էկոզբոսաշրջային վայրերը ներկայացնող ճանաչողական հաղորդման շրջանակում «Ձանգեզուր» արգելավայրի Կապուտան և Ծաղկարի լճերում իրականացվել են նկարահանումներ:

Երիտասարդության միջազգային օրվան նվիրված միջոցառումների շրջանակում ՇՄՆ «Ձանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ն իր մասնակցությունն է ունեցել Կապան համայնքում անցկացվող ամենամյա «Երիտասարդական փառատոն-8848» 2024-ին: Տաղավարային ցուցահանդեսի շրջանակում ներկայացվել են կազմակերպության ենթակայության ներքո գտնվող՝ Սյունիքի մարզի բնության հատուկ պահպանվող տարածքների զբոսաշրջային ներուժը և մատուցվող էկոզբոսաշրջային ծառայությունները: Ցուցադրվել է նաև արշավային, գիտահետազոտական և էկոզբոսաշրջային գույքը՝ դրանց կիրառման մեթոդներին ծանոթացնելու նպատակով:

24Հ «Սոսու պուրակ» արգելավայրի տնկարանի գործունեության վերաբերյալ իրազեկման բարձրացման նպատակով լուսաբանվել է «Սյունիք» հեռուստաընկերության կողմից:

Մաքրման աշխատանքներ

Տարվա ընթացքում ՊՈԱԿ-ի պահպանվող տարածքների մասնաճյուղերում պարբերաբար իրականացվել են մաքրման աշխատանքներ:

Առանց թափոնների միջազգային օրվա կապակցությամբ մարտի 30-ին ՇՄՆ «Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ-ի «Արևիք» ազգային պարկում իրականացվել են մաքրման աշխատանքներ: Օրվա վերաբերյալ իրազեկման նպատակով «Արևիք» մասնաճյուղի տնօրեն Արթուր Սամվելյանի կողմից շաբաթօրյակին ներգրավվել են նաև Ալվանք և Շվանիձոր բնակավայրի երիտասարդները:

3. «Սոսու պուրակ» պետական արգելավայրի վերականգնման միջոցառումների իրականացում

3.1 Արևելյան սոսու և Հունական ընկուզենու բնական վերաճն ապահովելու նպատակով խնամքի և սանիտարական միջոցառումների իրականացում.

ՊՈԱԿ-ի ենթակայության տակ գտնվող «Սոսու պուրակ» պետական արգելավայրի տնկարանում ապրիլին իրականացվել են մաքրման աշխատանքներ և 500 քմ-ի վրա կատարվել է ցանքս:

Տնկարանից վաճառվել է 465 հատ Արևելյան սոսու տնկի, որի դիմաց վճարված գումարը կազմել է 1 913 500 ՀՀ դրամ:

ՊՈԱԿ-ի ենթակայության տակ գտնվող «Սոսու պուրակ» արգելավայրի տնկարանից «Կապանի կոմունալ ծառայություն» ՀՈԱԿ-ին տրամադրվել է 120 հատ Արևելյան սոսի՝ Կապան համայնքում ծառատնկման աշխատանքների նպատակով: ՀՀ ՊՆ սահմանապահ զորքերի Ն զորամասին նվիրաբերվել է 50 հատ տնկի:

«Զանգեզուր» կենսոլորտային համալիր» ՊՈԱԿ

Տնօրեն՝

Ա. Մկրտչյան